

Klassisk og moderne pædagogisk teori
3. udgave, 1. oplag
© forfatterne og Hans Reitzels Forlag, 2017

Hvor intet andet fremgår, er bogens citater oversat af forfatterne.

Forlagsredaktør: Anne Grete Holtoug
Manuskriptredaktør: Dorte Steiness

Omslag: Ida Balslev-Olesen
Typografisk tilrettelæggelse: Mogens Christensen
Sat med Bembo hos LYMI DTP-Service
og trykt hos Bookwell
Printed in Finland 2017
ISBN: 978-87-412-6285-7

**PÆDAGOGIK
OG SAMFUND**

Denne bog er nr. 2 i serien PÆDAGOGIK OG SAMFUND, ISSN 2445-7477.

Serien rummer bøger fra hele det pædagogiske fagområde om opdragelse, uddannelse og undervisning og dækker både pædagogikkens teori, metode og praksis samt uddannelsespolitiske felter. Seriens bøger imødekommer akademiske standarder. Den er i sædlig grad optaget af at belyse pædagogikkens samfundsmæssige relationer.

Seriens bøger er skrevet af anerkendte forskere med ståsted i forskellige dele af den pædagogiske videnskab, fx pædagogisk historie, filosofi, psykologi, sociologi antropologi samt didaktik og curriculumstudier. Alle bøger i serien bygger på solid forskning, og de er alle bedømt af fagfæller.

Serien redigeres af lektor ph.d. Peter Østergaard Andersen, Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Afdeling for Pædagogik ved Københavns Universitet, og lektor ph.d. Mette Buchardt, Institut for Læring og Filosofi samt Center for Uddannelsesforskning, Aalborg Universitet.

**FAGFÆLLE-
BEDØMT**

// I henhold til ministerielle krav betyder bedømmelsen, at der fra en fagfælle på ph.d.-niveau er foretaget en skriftlig vurdering, som godtgør denne bogs videnskabelige kvalitet.
/In accordance with ministry requirements, the certification means that a ph.d.-level peer has made a written assessment which justifies this book's scientific quality.

Alle rettigheder forbeholdes. Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan Tekst & Node, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen. Undtaget herfra er korte uddrag til brug ved anmeldelser.

Hold dig orienteret om nye titler fra Hans Reitzels Forlag.
Tilmeld dig forlagets nyhedsbrev på hansreitzel.dk

INDHOLD

Forord · 9

DEL 1

PÆDAGOGIK OG TEORIER OM
OPDRAGELSE, UNDERVISNING OG
UDDANNELSE

1 Hvad er meningen med
opdragelse, undervisning og
uddannelse? · 17

Af Lars Jakob Muschinsky

2 Pædagogik som teori,
kunst, kald, håndværk,
profession · 41

Af Martha Mottelson

3 Pædagogik og pædagogiske
teorier i Danmark fra
1960 · 63

Af Peter Østergaard Andersen

4 Tendenser og grundlæggende
problemer i pædagogisk
teori og uddannelses-
videnskab · 92

Af Peter Østergaard Andersen

5 En aldersbestemt
pædagogik · 112

Af Eva Gulløv

DEL 2
NATIONALSTAT OG
GLOBALISERING

6 Uddannelsespolitik
og globalisering –
uddannelsesreformer i
en usikker tidsalder · 129

Af Egon Hedegaard

7 Den fler kulturelle dimension i
pædagogikken · 157

Af Bolette Moldenhauer

8 Globalisering, skole og ung-
dom – i syd · 182

Af Ulla Ambrosius Madsen

DEL 3

FAG, VIDEN OG UNDERVISNING

9 Om viden og kunnen –
pædagogisk set · 205

Af Tone Saugstad

10 Pædagogik – videnskab eller
professionsviden? · 226

Af Staf Callenaert

11 Teori og praksis i profession og
professionsuddannelser · 244

Af Martin Blok-Johansen

- 12 Fag, viden og pædagogik – et essay · 255
Af Frans Gregersen
- 13 Undervisningsformer – historisk og aktuelt · 266
Af Mette Buchardt
- 14 Undervisningsmidlet i institutionel praksis · 286
Af Mette Buchardt
- DEL 4
KULTURELLE OG SOCIALE FORSKELLE
- 15 Det normale og det afvigende · 305
Af Jesper Holst
- 16 Uddannelse og social ulighed · 330
Af Tomas Ellegaard
- 17 Køn og kønsforståelse i pædagogik · 350
Af Eva Bertelsen og Gerd Christensen
- DEL 5
PERSPEKTIVER OG DERES BETYDNING
- 18 Det registrerede og det væsentlige · 371
Af Trine Øland
- 19 Deltager og tilskuer – en pædagogisk udfordring · 388
Af Christian Helms Jørgensen
- 20 Pædagogisk-kritiske og kritisk-pædagogiske traditioner · 405
Af Jan Kampmann
- 21 Krop, rum og pædagogik · 421
Af Lene S.K. Schmidt
- 22 Velferdsprofessioner mellem omsorg og kontrol · 443
Jan Thørhauge Frederiksen
- DEL 6
PÆDAGOGIKKENS INSTITUTIONER
- 23 Institutioner og institutionalisering · 473
Af Peter Østergaard Andersen
- 24 Grundskolens historie · 491
Lisa Rosén Rasmussen
- 25 Familien og opdragelsen · 513
Af Allan Wæsterling
- 26 Daginstitutioner · 532
Af Peter Østergaard Andersen
- 27 Social- og specialpædagogik · 554
Af Jesper Holst
- 28 Læring i arbejdslivet – arbejdslivets pædagogik · 577
Af Christian Helms Jørgensen
- DEL 7
SOCIALT OG PÆDAGOGISK SAMSPIL
- 29 Myndiggørelse og kontrol – magt eller mulighed · 603
Af Jan Thørhauge Frederiksen
- 30 Vurdering og evalueringer · 638
Af Peter Østergaard Andersen
- 31 Den gode vilje og den andens bedste · 663
Af Lars Stubbe Teglbjærg
- DEL 8
PERSON- OG TEORI-INTRODUKTIONER
- A. Introduktioner til centrale pædagogiske teoretikere · 673
- Platon · 684
Af Anne Marie Eggert Olsen
- Aristoteles · 678
Af Tone Saugstad
- Johann Amos Comenius · 682
Af Thyge Winther-Jensen
- John Locke · 686
Af Thyge Winther-Jensen
- Jean-Jacques Rousseau · 690
Af Thyge Winther-Jensen
- Immanuel Kant · 694
Af Jørgen Huggler
- Johann Heinrich Pestalozzi · 689
Af Jens Bjerg og Birgitte Elle
- Johann Friedrich Herbart · 703
Af Jens Bjerg og Birgitte Elle
- Friedrich Fröbel · 707
Af Christian Aabro
- Nikolai Frederik Severin Grundtvig · 712
Af Ove Korsgaard
- Sigmund Freud · 717
Af Tomas Ellegaard
- Emile Durkheim · 721
Af Ulf Brinkkjær
- John Dewey · 725
Af Svend Brinkmann
- Rudolf Steiner · 729
Af Ole Varming
- Maria Montessori · 733
Af Peter Østergaard Andersen
- Alexander Sutherland Neill · 737
Af Ole Varming
- Célestin Freinet · 741
Af Lone Brønsted
- Jean Piaget · 745
Af Jens Bjerg og Birgitte Elle
- Sofie Marie Riffbjerg · 750
Af Bjørn Hamre
- Lev Semjonovitj Vygotsky · 754
Af Arne Poulsen
- Theodor Wiesengrund

FORORD

- Adorno* · 758
Af Kim Rasmussen
- Burrhus Fredric Skinner* · 763
Af Klaus Nielsen
- Jerome Seymour Bruner* · 768
Af Arne Poulsen
- Paulo Freire* · 772
Af Jan Kampmann
- Basil Bernstein* · 777
Af Martin Bayer
- Michel Foucault* · 781
Af Maja Plum
- Wolfgang Klafki* · 785
Af Karsten Schmack
- Niklas Luhmann* · 789
Af Jens Rasmussen
- Jürgen Habermas* · 794
Af Henrik Kaare Nielsen
- Pierre Bourdieu* · 789
Af Ulf Brinkkjær
- Jean Lavé* · 804
Af Tone Saugstad
- Howard Gardner* · 808
Af Gerd Christensen
- Thomas Ziehe* · 812
Af Jens Christian Jacobsen
- B. Introduktioner til centrale pædagogiske teorier · 817
- Behaviorisme* · 818
Af Klaus Nielsen og Jacob Klitmøller
- Dannelsesteori* · 825
Af Steen Nepper Larsen
- Humanistisk pædagogik* · 831
Af Jan Brødslev Olsen
- Konstruktivisme* · 838
Af Kirsten Grønbæk Hansen
- Kritisk teori* · 844
Af Kim Rasmussen
- Modernitetsteori* · 851
Af Erik Laursen
- Oplysning* · 859
Af Jens Erik Kristensen
- Postmodernisme – poststrukturalisme* · 868
Af Ulla Ambrosius Madsen
- Progressiv pædagogik og reformpædagogik* · 871
Af Jan Kampmann
- Psykoanalyse* · 881
Af Åse Hogsbro Lading
- Pædagogisk neurovidenskab* · 887
Af Theresa Schilhab
- Sociale samhandlingsteorier (symbolsk interaktionisme)* · 893
Af Sune Jon Hansen og Peter Østergaard Andersen
- Litteratur* · 899
- Navneindeks* · 973
- Emneindeks* · 980
- Billedfortegnelse* · 997
- Forfatteroplysninger* · 999

“Med denne bog ønsker vi at bidrage til at skabe indsigt i og inspirere til forståelse af væsentlige pædagogiske forhold. Bogens kapitler behandler temaer og problematikker, der har med opdragelse, undervisning og uddannelse at gøre, og beskriver dem, så de kan ansues i et større perspektiv. Hensigten er, at læseren kan forholde sig undersøgende, analyserende og diskuterende til pædagogikken.

Bogens temaer og problematikker er valgt ud fra, hvad der i historisk perspektiv tilbagevendende er blevet tillagt betydning i pædagogikken og den pædagogiske teori. Det er temaer og problematikker, der ikke lader sig forklare og slet ikke løse én gang for alle, men som er komplekse, modsætningsfyldte og paradoksale – ja, som måske udgør grundlæggende uløselige spørgsmål. Men samtidig er der tale om forhold, som *skal* håndteres og bliver håndteret hver dag på den ene eller den anden måde. Pædagogisk teori vedrører både de grundlæggende problematikker, og hvordan denne håndtering har fundet og finder sted.

En af hensigterne med bogen er at give læseren bedre muligheder for at tænke over og analysere intentionerne og alle de store som små handlinger, der har med pædagogik at gøre. Bogen tager afsæt i det forhold, at pædagogik kan indkredses og iagttages som praktiske handlinger mellem mennesker. Her tænker vi på alle de aktiviteter, der finder sted i daginstitutioner, skoler og uddannelsesinstitutioner, hvor de formaliserede dele af samfundets opdragelse, undervisning og uddannelse foregår. Vi tænker på de former for socialt samspil, der dagligt udspiller sig i familierne og i andre sammenhænge hvor – typisk – voksne bevidst søger at påvirke børn og unge. Men også samfundets gradvise forandring og den voksende understregning af, at uddannelse er noget, der finder sted gennem hele tilværelsen – den såkaldte livslange læring – tages under behandling i bogens kapitler.